Kriegsgefangenenlager im Kaukasus

Während des Zweiten Weltkriegs wurden gefangene Soldaten der deutschen Wehrmacht in die Georgische SSR gebracht und in verschiedenen Infrastrukturprojekten als Zwangsarbeiter eingesetzt. Obwohl sich in Georgien auch Polen, Ungarn, Japaner, Franzosen, Österreicher, Italiener und Angehörige anderer Nationalitäten in Gefangenschaft befanden, bezeichneten die Georgier sie alle als „deutsche Gefangene“.
Auch nach dem Zweiten Weltkrieg wurden die in der Zwangsarbeiterkolonie versammelten deutschen Kriegsgefangenen aktiv in die sowjetischen Industrialisierungs- und Urbanisierungsprojekte eingebunden.
Ihre Lebensbedingungen waren äußerst schwierig. Laut der amerikanischen Central Intelligence Agency gab es 1946 östlich von Tiflis ein Kriegsgefangenenlager L-181, in dem etwa 16.000 Kriegsgefangene untergebracht waren. Bis September 1946 waren sie ständiger Gewalt ausgesetzt, die als „natürliche Selektion“ bezeichnet wurde. Niemand wurde gezielt getötet, aber die Gefangenen erhielten lediglich geschmacklose Suppe als Nahrung.[A] Von den 2.600 Häftlingen besaßen nur 400 Decken. Die Bedingungen in den Lagern waren extrem hart, und die Gefangenen litten ständig unter Hunger, sodass sie oft die lokale Bevölkerung um Hilfe baten.
Das Schicksal deutscher Kriegsgefangener wird in Erinnerungen in der Memoirenliteratur häufig diskutiert. Dabei wird besonders darauf eingegangen, wie die Bevölkerung mit den Gefangenen umging und inwiefern sie ihre Lebensmittel mit ihnen teilte. [B]
Nach der Unabhängigkeit Georgiens wurden an den Orten der Massenbestattungen deutscher Kriegsgefangener kleine Denkmäler errichtet. Auch für japanische, polnische und ungarische Kriegsgefangene wurden an mehreren Orten Gedenkstätten errichtet, um an ihr Schicksal zu erinnern.

სამხედრო ტყვეთა ბანაკი კავკასიაში

მეორე მსოფლიო ომის დროს საქართველოს სსრ-ში სხვადასხვა ინფრასტრუქტურულ პროექტებზე იძულებით სამუშაოდ ტყვეობაში მყოფი გერმანული არმიის სამხედროები ჩამოიყვანეს. მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოში ტყვეობაში ასევე იმყოფებოდნენ პოლონელი, უნგრელი, იაპონელი, ფრანგი, ავსტრიელი, იტალიელი და სხვა ეროვნების ადამიანები, ქართველები ყველას „გერმანელ ტყვეებს“ უწოდებდნენ.
მეორე მსოფლიო ომის შემდეგაც, იძულებითი შრომის კოლონიაში შეკრებილი გერმანელი სამხედრო ტყვეები აქტიურად იყვნენ ჩართულნი საბჭოთა ინდუსტრიალიზაციისა და ურბანიზაციის პროექტებში.
მათი საცხოვრებელი პირობები ძალიან მძიმე იყო. ამერიკის ცენტრალური სადაზვერვო სამმართველოს მონაცემების მიხედვით 1946 წლისთვის თბილისის აღმოსავლეთით ტყვეთა ბანაკი L-181 მდებარეობდა, სადაც დაახლოებით 16 000 სამხედრო ტყვე იმყოფებოდა. 1946 წლის სექტემბრამდე ისინი განიცდიდნენ მუდმივ ჩაგვრას, ე.წ. „ბუნებრივ სელექციას“. განზრახ არავის კლავდნენ, ტყვეები მხოლოდ უგემური წვნიანით იკვებებოდნენ.[A] 2600 პატიმარს ჰქონდა მხოლოდ 400 საბანი. ბანაკებში მდგომარეობა ძალიან მძიმე იყო, ტყვეები მუდმივ შიმშილს განიცდიდნენ, ამიტომ ხშირად მოსახლეობას სთხოვდნენ დახმარებას.
გერმანელი სამხედრო ტყვეების ბედზე ხშირად საუბრობენ მემუარებში. განსაკუთრებული ყურადღება ეთმობა იმას, თუ როგორ ექცეოდა მოსახლეობა პატიმრებს და რამდენად უზიარებდნენ მათ საკვებს. [B]
საქართველოს მიერ დამოუკიდებლობის მოპოვების შემდეგ გერმანელი ტყვეების მასობრივი დაკრძალვის ადგილას მცირე მემორიალები აღიმართა. რამდენიმე ადგილას იაპონელი, პოლონელი და უნგრელი ტყვეების გასახსენებლადაც აშენდა მემორიალი მათი ბედის გასახსენებლად.

Prisoner of war camp in the Caucasus

During the World War II, captured German soldiers were brought to the Georgian SSR and forcibly employed on various infrastructure projects. Although Poles, Hungarians, Japanese, French, Austrians, Italians and other nationalities were also held as Prisoners of War in Georgia, Georgians referred to them all as "German prisoners".
Even after the World War II, German prisoners of war were concentrated in forced labor colonies were actively involved in industrialization and urbanization projects. Their living conditions were very difficult.

1

2

3

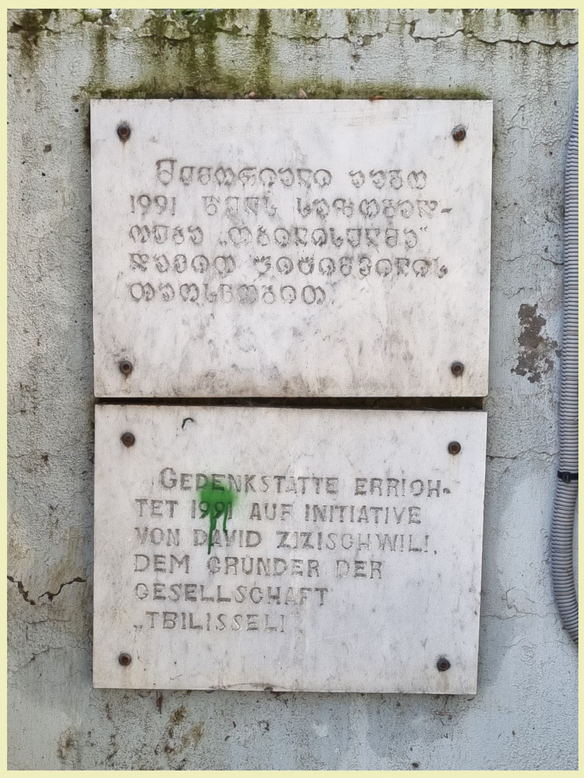

5

4

1-5: Denkmäler für Kriegsgefangene im Bezirk Saburtalo, Tbilisi
ძეგლები სამხედრო ტყვეებისთვის საბურთალოს რაიონში, თბილისი
(c) David Jishkariani

A CIA online archive. https://www.cia.gov/readingroom/document/cia-rdp82-00373r000200070012-9 (07.12.2024)

B Documentary: Gefangen im Kaukasus - https://www.youtube.com/watch?v=jPahv2LNngY (27.11.2024);
ანა მარგველაშვილი. საბჭოთა ტყვეთა ბანაკები გერმანელი ტყვეების თვალით. https://german-georgian.archive.ge/ka/blog/43 (27.11.2024);
Wend Graf von Kalnein: Georgisches Tagebuch. Fünf Jahre kriegsgefangen im Kaukasus. Mit einem Nachwort von Oliver Reisner. Osnabrück 2003.

Die Beauftragte der Bundesregierung für Kultur und Medien
Universität Siegen
National Archives of Georgia
Verein zur Bewahrung deutschen Kulturguts im Südkaukasus
Global Entanglements